

יחידה 6: מצוות התלויות בארץ

בתורה יש קבוצת מצוות שנקראות במקורות חז"ל "מצוות התלויות בארץ": מצוות אלו אפשר לקיים רק בארץ ישראל, והן קשורות לאדמת הארץ, לעבודת האדמה וליבוליה, ובהן: שמיטה, יובל, תרומות ומעשרות (מעשר), איסור עורלה ונטע רבועי וכן מתנות עניים לסוגיהן. מצוות אלו נקראות "מצוות התלויות בארץ" לא רק מכיוון שאפשר לקיימן רק בארץ ישראל, "אלא גם מפני שהן מגלמות בתוכן את הרעיון הבא: המשותף לכל המצוות הקשורות לאדמת הארץ הוא הרעיון שאין לעם ישראל או למי מבניו - ובכלל זה המלך - בעלות על הארץ; שכן ארץ ישראל היא ארצו של ה' - "כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ" (ויקרא כ"ה כ"ג). ה' הוא שברא את העולם, בחר בארץ ישראל ונתן אותה לעם ישראל - בתנאי שיקיימו בה חיים ראויים של דרך ה', המושגתים על צדק חברתי ומוסר ועל הכרה במקומו של האדם בעולם. (לקסיקון לתרבות ישראל)

לפניך מידע על מספר "מצוות התלויות בארץ". קראי את המידע, והשיבי על השאלות:

שנת שמיטה

השנה השביעית במחזור של שבע שנים. **שמיטה חקלאית**: בשנה זו אני מצווים לשבות מרוב המלאכות הקשורות בעבודת האדמה בארץ, ולהפקיר את הפירות לכל המעוניין לקוטפם. **שמיטת כספים**: בסיום שנת השמיטה מתבטלים החובות שעדיין לא נפרעו. **מצוות הקהל**: בחג הסוכות בסיומה של שנת השמיטה אנו מצווים להתאסף בבית המקדש, והמלך קורא פרשיות מתוך חומש דברים באוזני העם.

שנת יובל

שנה מקודשת אחת לחמישים שנה, בסיומן של שבע שמיטות. בשנה זו העבדים משתחררים, והנחלות היו חוזרות לבעליהם המקוריים. בנוסף, כמו בכל שנת שמיטה, היה איסור על עבודת הקרקע בארץ ישראל.

תרומות ומעשרות

מהתורה, כל מי שקוטף פרות משבעת המינים – חייב לתת חלק מהם לכהנים, ללוויים, לעניים, וחלק צריך לאכול דווקא בירושלים (לכל יהודי טהור מותר לאכול אותם בירושלים). "להפריש" = לתת חלק. מחכמים – צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפרות והירקות. כיום, הפרשת תרומות ומעשרות היא רק מחכמים (גם בפרות של שבעת המינים ההפרשה היא רק מחכמים). "טבל" – פרות או ירקות שלא הפרישו מהם תרומות ומעשרות נקראים "טבל". כאשר כן מפרישים מהם תרומות ומעשרות – צריך לברך "אשר קדשנו... על הפרשת תרומות ומעשרות", ולהפריש. "דמאי" – פרוש המילה הוא "זה – מה?". זאת אומרת שאלו פרות שאני לא יודע אם הפרישו מהם תרומות ומעשרות, או לא הפרישו מהם חלק מהתרומות ומעשרות. במקרה כזה מפרישים מחדש חלק מהדברים, בלי לברך. "פרי שאינו ידוע" – פרות שאני לא יודע אם בכלל הפרישו מהם תרומות ומעשרות (ולא כמו ב"דמאי" שאני חושב שחלק מדברים כן הפרישו, וחלק

לא. ולכן אני מפריש מחדש רק מה שנראה לי שלא הפרישו, כגון אם קיבלתי פרות ישר מהעץ של חבר מסורתית, ואני לא יודע אם הוא מפריש תרומות ומעשרות, או לא, במקרה כזה מפרישים את כל התרומות והמעשרות מחדש ללא ברכה.

מתנות עניים

מצווה לתת חלק מהיבול לעניים.

הלקט הוא השיבולים הנופלות לארץ בעת הקציר, השכחה היא העומרים הנשכחים בשדה בעת האיסוף לגורן, ואילו הפאה היא התבואה הגדלה בשולי השדה שאין לקוצרה כלל. הפרט הוא הענבים הבודדים שנושרים לאדמה בזמן הבציר, והעוללות הם האשכולות הקטנים הגדלים בכרם. כל אלה ניתנים לעניים. א ביכורים" (קטע מחומש דברים פרק כ"ו).

נטע רבעי

פירות שגדלו באילנות בשלוש השנים הראשונות נקראים עורלה, ואסורים באכילה. בשנה הרביעית לנטיעת העץ הפירות נקראים נטע רבעי, הם מקודשים וצריך להעלות אותם לירושלים ולאכול אותם בטברה, או להחליף אותם בכסף (=לפדות אותם) ולהשתמש בכסף לקניית אוכל בירושלים.

הפרשת חלה

מצוות המחייבת את בעל העיסה (-הבצק) להפריש (=להעלות) חלק מהעיסה ולתת אותו לכהן.

שאלות:

- לפניך מספר פסוקים מן התורה. לפי המידע שקראת, כתבי מהי המצווה המתאימה לכל פסוק:
  - "וְהָיָה בְּאֹכְלֵכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה; רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם חֲלָה תְרִימוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֶּרֶן בֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ" (במדבר ט"ו י"ט-כ) מצוות _____.
  - "רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ" (שמות ל"ד כ"ו) מצוות _____.
  - "וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ, וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכַל וְעֲרַלְתֶּם עֲרַלְתּוֹ, אֶת פְּרִיּוֹ; שְׁלֹשׁ שָׁנִים, יְהִי לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל." (ויקרא י"ט כ"ג) מצוות _____.
  - "וּבִקְצֹרְכֶם אֶת קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקָצֵר, וְלִקֵּט קִצְיֹךְ לֹא תִלְקֵט וְכִרְמֶךָ לֹא תְעוּלֵל, וּפְרֹט כְרֶמְךָ לֹא תִלְקֵט לְעֵנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא י"ט ט"ז) מצוות _____.
  - "וְשֵׁשׁ שָׁנִים, תִּזְרַע אֶת-אֲרָצְךָ; וְאָסַפְתָּ, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. וְהִשְׁבִּיעַת תִּשְׁמַטְנָה וּנְטַשְׁתָּהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמֶּךָ, וְיִתְרֶם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה; כֹּן-תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ, לְזִיתְךָ" (שמות כ"ג י"א) מצוות _____.

